2

ΙΣΑΙΟΥ

ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΛΕΩΝΥΜΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ISAEI

ORATIO

DE HEREDITATE CLEONYMI

NVNC PRIMVM DVPLO AVCTIOR

INVENTORE ET INTERPRETE

ANGELO MAIO

BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE A LL. OR.

MEDIOLANI

REGIIS TYPIS

MDCCCXV.

Digitized by Google

GIBERTO
COMITI BORROMAEO

IN DITIONE MEDIOLANENSI

REGNI LONGOBARDICI - VENETI

INTER REGIOS CAESAREOS RECTORES

NOBILIVM TITVLIS RECOGNOSCENDIS PRAEFECTO

EX HISPANIAE MAGNATIBVS CLASSIS PRIMAE

BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE

CONSERVATORI PERPETVO ET PATRONO

Illustrissimam Gentem Borromæorum, a qua tot artium litterarumque ornamentis Patria cumulata est, quis dignis præconiis efferat? Quantum ego quidem

Digitized by Google

cogitans sentio, una Græcorum facundia a tantæ rei dignitate non abhorrebit. Ecce autem Demosthenicæ eloquentiæ fons Isaeus, temporum iniquitate vehementer corruptus et perditus, quum in Ambrosiana Borromæorum bibliotheca paulo integrior lateret, nunc tuo nomini inscriptus, Giberte amplissime, prodit. Quamquam vero eius Oratio in alio prorsus argumento versatur; siquis tamen paulo accuratius rem perpendet, totum quodammodo Isæi Scriptum tuas Maiorumque tuorum laudes prædicare arbitrabitur. Isæi quippe sospitis gloria iure meritoque ad

Digitized by Google

vos redundat. Namque in primis ille Patriæ suæ celeberrimus Pontifex, romanæque Ecclesiæ princeps, magnus Federicus præclarum Oratorem, cum in Ambrosianos pluteos intulit, ab excidio vindicavit. Tuque item, Vir summe, de eodem Isæo verissime meritus es, qui cum Ambrosianam bibliothecam sapienti consilio atque egregia opera protegis Conservator perpetuus et Patronus, tum etiam exiguitatem meam, ut hoc omnigenæ eruditionis prædium pro viribus colerem, voce sæpe et litteris hortatus es. Quare, Vir excellentissime, hoc eximio

patrimonii tui fructu libenter fruere, et nobilissimum nomen tuum græcis quoque scriptis inclarescere ne recuses.

Digitized by Google

EDITORIS PRAEFATIO

Græcæ eloquentiæ laus.

I. NEMINEM dubitaturum confido, quin si perfectum eloquentiæ genus apud Veteres quærimus, in Græciam immo ipsas Athenas veniendum sit. Nam et Græcia totum pæne orbem multitudine ingeniorum scribendoque superavit, et Athenis ars dicendi domicilium sibi præcipuum collocavit. Ipse Tullius qui in romanam civitatem eloquentiam adhuc pæne peregrinam deduxit, non ex Palatio sed ex græca Academia orator extitit. Nam et græcis magistris usus est, et diu studuit in Græcia, græca vero exemplaria numquam ab oculis removisse videtur: denique et eruditissimis græcis viris semper eius domus referta fuit. Iam quo quisque græcæ litteraturæ peritior est, hoc manifestius sentiet, quantum Cicero ex illius imitatione ac prope exsuviis locupletatus sit.

Atheniensium Oratórum et præsertim Isæi scripta.

II. Etsi autem Athenæ, ut diximus, præ Græcia universa eloquentiæ semper studiis atque institutionibus optimis floruerunt, tamen nulla fuit

ætas illi urbi felicior, quam quæ decem simul Oratorum copiam effudit. In his fuit ISAEUS, Isocratis, teste Dionysio Halicarnassensi (1), discipulus, Lysianæ eloquentiæ æmulus, summorum philosophorum familiaris: qui cum olim in foro attico mirabiliter eluxit, tum ideo præcipue quod eius magisterio et auspiciis divina vis Demosthenica nata est, nomen suum immortalitati commendavit. Atque utinam ex tanta ubertate scriptorum, quibus græci oratores bibliothecarum forulos referserunt, copiosiores reliquiæ ætatem tulissent! Nunc tot optimarum orationum iactura quum pectus meum mœrore pulsaret, nullum mihi lapidem movendum non censui, ut siquod clarissimum Græciæ lumen, sæculorum iniuria extinctum, alicubi forte sordesceret, id ego diligentibus studiis accendendum curarem. Et paucis quidem ante annis Isocratis Oratio *de Permutatione* e Mediceo Ambrosianoque codicibus cumulatissima prodiit; Isæi vero deperditam Orationem *de Meneclis hereditate* Londinenses typi triginta abhinc annis Eruditorum manibus tradiderunt. Iam et ego quum nuper

(1) In *Iudicio de Isæo.*

in græcos oratores cupiditate imminerem, tuli aliquem industriæ fructum. Postquam enim Isæi quemdam codicem sæculo XIV. exaratum tractare diligenter cœpi, protinus eamdem Orationem *de Meneclis hereditate* lubens offendi: cuius tamen edendæ quum alius ante me laborem susceperit, hoc unum mihi supererat, ut aliquam novi codicis collationem exhiberem.

III. Neque tamen aliquid præterea Isæi codex Ambrosianus non habuit. Quum enim Oratoris lacunas investigarem num ope scripturæ veteris explere possem, continuo deprehendi, Orationem *de hereditate Cleonymi* plus duplo ampliorem in nostro codice contineri. Et novam quidem partem cohærere optime sensi cum olim editâ, ad id videlicet loci, ubi de hiatu Editores ipsi spatio aut asteriscis interpositis admonebant. Tum in eadem nova Orationis parte duo quoque illa nomina *Pherenicus et Simon* occurrebant, quorum meminerat quidem antiquus Auctor argumenti Orationis, sed ea iam frustra in Orationis editæ contextu quærebantur. Hoc insigni Isæi Supplemento in Ambrosianis divitiis detecto, alios quoque Oratoris codices in publicis Bibliothecarum catalogis conquirendos censui:

Isæi Oratio duplo auctior in ms. Ambrosiano.

statimque miratus sum, Mediceum codicem XI. Plut. IV. quem Bandinius descripsit, eadem plena Oratione esse ditatum. Quin et regium Parisiacum MMDCCCCLXXXIX. videndum existimo, in quo idem *κειμήλιον* inventum iri vehementer suspicor. Interim tamen ex Ambrosiano ms. integra hæc primum excutiatur Oratio: tum etiam, quod adtinet ad partem editam, multis in locis emendata.

Isæus cum Lysiae et Demosthene comparatur.

IV. Iamvero de Isæo actum agam, si meam sententiam interponam: præsertim quum Dionysii Halicarnassensis prolixum iudicium extet, qui hunc dignum cum paucis ex oratoribus græcis existimavit, de quo accuratum examen institueret. Et primum quidem ea mens est Dionysio, Isæum adeo ad Lysiam accedere, ut utriusque orationes ægre inter se distinguantur. In aliquot tamen capitibus a Dionysio Lysiæ præfertur Isæus. Scilicet hic et sapientius partes videtur ei distribuere (1), et rem ornatius magisque rhetorice explicare, et denique ad Demosthenem potius

(1) Confer Frontonem *Laudes Fumi et Pulveris* Editionis nostræ principis Mediolanensis p. 364. qui eamdem apud Lysiam argumentorum perturbationem ex Platone commemorat.

quam ad Lysiam adpropinquare. Mirum autem videbitur Dionysii iudicium de Isæo, si comparetur cum Tullii de Lysia quod est huiusmodi (1): *Nihil acute inveniri potest in eis causis quas scripsit* (Lysias), *nihil ut ita dicam subdole, nihil versute, quod ille non viderit: nihil subtiliter dici, nihil presse, nihil enucleate quo fieri possit aliquid limatius: nihil contra grande, nihil incitatum, nihil ornatum vel verborum gravitate vel sententiarum, quo quidquam esset elatius.* Dionysius vero sæpe ait Isæum magis subdolum elaboratum contortumque quam Lysiam, idque comparatione locorum utriusque Oratoris ostendit. Immo Lysiam gravitate oratoria ab Isæo superari, aperte confirmat. Illud rursus mirum, quod egregie elegans venustus limatus politissimusque dicitur a Tullio Lysias (2): Dionysius autem Lysiæ quidem orationem picturæ veteri comparat, lineis utique peritissime deformatæ, sed quæ colorum et artis varietate careat; Isæi contra elocutionem recentiori tabularum generi adsimilat, in quo colores et lumina et umbræ adhibentur. Quare ne Dionysium

(1) In *Bruto* cap. IX.
(2) Ibidem et *Orator* IX.

cum Tullio pugnare (quod esset absurdum) dicam; eæ quidem laudes, quas de Lysia Tullius recitat, ex Dionysii sententia multo cumulatiores Isæo debentur. Et quoniam ex Tullio ac Dionysio illustrare Isæum cœpi, illud etiam noto, neminem magis a Cicerone laudari, quam, ut par est, Demosthenem. *Recordor*, inquit (1), *me longe omnibus unum anteferre Demosthenem. Hoc nec gravior extitit quisquam, nec callidior nec temperatior.* Porro Dionysius Isæum disertis verbis Demosthenicæ gravitatis fontem appellat. Denique idem Dionysius narrat, ab antiquo quodam causidico Pythea satis graphice descriptum Demosthenem, cum hunc ille diceret totum Isæum eiusque rhetoricas technas imbibisse.

Isæi Oratio *de hereditate Cleonymi* expenditur.

V. Hactenus Isæum ex aliorum sententiis generatim laudavi. Nunc ut hanc Orationem, quæ nunc primum integra excuditur, ego ipse paucis commendem; mihi quidem mirabilis omnino videtur Isæus, qui in tam exigua materia copiosis adeo acutisque argumentis abnndat. Nihil enim, quod in hac causa excogitari poterat, omittit: omnibusque oratoriis locis ita feliciter utitur, ut disciplinam

(1) *Orator* VII.

inveniendarum probationum vix peritius quisquam calluisse videatur. Ratiocinatur enim sæpe a contrario, a minore ad maius, a simili, a pari, a coniecturis. Quidquid vel ipse dicit vel Adversarius, argumentum pro se sollertissime inde rapit. Adversarium quoque inducit ipsum se refutantem: dilemmata, enthymemata et eiusmodi technas versutissime usurpat, et omnino Adversarium et ipsos Iudices opprimit argumentorum congerie: homo ad excogitandum acutissimus, ad probandum evidentissimus, ad concludendum acerrimus. Quin et cum ipsis Iudicibus (quod item olim Dionysius notavit) iurgio certat Isæus, adeoque suis rationibus videtur confidere, ut nisi Iudices sibi adsentiantur, eos iniquiores, quam Adversarios, audacter coarguat. Ceterum in Isæo si elocutionis structuram, et dicendi modos, et periodorum connexiones, nec non oratorios transitus adtentius consideres; Isocratis discipulum facile senties: sin verba contorta et aculeata, concisas sententias, sonitum, vim; Demosthenis magistrum audire videberis. Ita tamen ut ipse Demosthenes magistri gracilitatem ornat altitudine et maiestate orationis suæ. Denique nemo non novit,

atticorum rhetorum orationes non esse plerumque ad Tullianæ copiæ rationem exquirendas. Brevitas enim ac sana quædam et robusta siccitas Atticorum propria laus est.

Ad græcorum Auctorum studium cohortatio.

VI. Age vero quum in hoc motu temporum tantaque in conversione studiorum ac perturbatione vivamus; quum tota Italia rei litterariæ componendæ det operam; quid opportunius fieri poterat, quam antiqua exemplaria eademque perfectissima extundi? Undenam porro genti Italicæ secundior aura quam ab Græcis adfletur? quorum quum fluctibus proxime alluatur, par est et doctrinis adspergi. Atqui iamdiu est cum inter nos serpit infinitum malum græcas litteras veluti peregrinas et abstrusas fastidiendi. O nomen dulce græcanicarum musarum! O laus eximia atticorum studiorum! O lepos, o cantus, o veneres Lycei, Heliconis, atque Hymetti! Homeri, Platonis, Xenophontis, Demosthenis litteras tam infrequenti desiderio ab adolescentibus nostris expeti quis non gemat? quis non ægerrime ferat? Illud, oro, meminerimus, Italiam non semel græcarum doctrinarum splendore luculentissime collustratam. Namque et olim cum rerum imperio græca eruditio Romam commigravit, et

nuperius Turcarum armis pulsa finibus suis græca Natio Italiam rursus ad litterarum amorem excitavit.

Graiis ingenium Graiis dedit ore rotundo
Musa loqui (1).

Quare et ii præ ceteris gentibus in celsissimam sedem eruditionis ascenderunt, studiorumque suorum vestigiis totam rempublicam litterariam impresserunt. Stilus me deficiet, si quæ dici in Græcorum laudem possunt, omnia coner expromere. De eorum poetis, de historicis, de oratoribus, de grammaticis, de philosophis, de medicis, de mathematicis, de musicis, de scriptoribus etiam ludicris immensa oratio est. Quin et inclinatis in peius temporibus, Græcorum lingua numquam tot sordibus, quot latina, obsolevit, suamque dignitatem studia eorum diutius retinuerunt. Ergo, Itali adolescentes, vobis magnopere auctor sum, ut in possessionem græcæ linguæ pedem ponatis, eiusque desiderium et amor in medullis omnium ac visceribus hæreat. Numquam enim Italia delicatiore sensu ad humanas litteras fuit, quam cum græcis exemplaribus vehementissime studuit.

(1) Horatius *de Arte poetica* v. 323.

ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Αδελφιδοι Κλεωνύμου τελευτήσαντος ἐπὶ τὸν κλῆρον ἔρχονται κατὰ γένος· τὰς διαθήκας ἃς παρέχονται εἰς αὐτοὺς οἱ περὶ Φερένικον καὶ Σίμωνα καὶ Ποσείδιππον γράψαι, ὡς ἀληθὲς ἦν, καὶ θεῖναι παρὰ τοῖς ἄρχουσιν ὁμολογοῦντες Κλεώνυμον, κατὰ τὴν πρὸς Δεινίαν τὸν ἐπίτροπον αὐτῶν ὀργὴν· ὕστερον δὲ ἐπιχειρήσαντα λῦσαι· καὶ μεταπεμψάμενον τὸν ἀστυνόμον, ἐξαίφνης ἀποθανεῖν (1). Καὶ Πολύαρχον τὸν πάππον αὐτῶν, Κλεωνύμου δὲ πατέρα, προστάξαι, εἴ τι πάσχοι Κλεώνυμος, δοῦναι αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα. Ἡ στάσις ὅρος διπλοῦς κατὰ ἀμφισβήτησιν. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι ταῖς γενομέναις ἐξ ἀρχῆς διαθήκαις διισχυρίζονται· οἱ δὲ λέγοντες φασὶ, ὅτι μετεκαλέσατο τὸν ἄρχοντα, ἵνα λύσῃ αὐτάς· καὶ τελευταῖον παρὰ τοῦ Κλεωνύμου γενομένοις.

(1) Ἀποθανεῖν abest a Codice.

ORATIONIS

ARGVMENTVM

Cleonymi extincti Nepotes ex fratre hereditatem iure sanguinis adire volunt. Fatentur autem, testamentum quod contra ipsos proferunt Phereuicus et Simon et Posidippus, conditum quidem revera fuisse et apud magistratus depositum; verum id factum aiunt ex odio in Diniam curatorem suum, idemque voluisse Cleonymum abrogare, nisi, cum ædilem arcessebat, repente esset exanimatus. Aiunt præterea, Polyarchum avum suum, patrem Cleonymi, iussisse, ut siquid humanum Cleonymo accideret, bona ipsis ab eo tribuerentur. Causæ status finitione duplici continetur, prout fert controversia. Litigantium enim pars altera tabulas olim conditas tuetur: altera vero contendit, Cleonymum eas rescindendi causa arcessivisse magistratum; et postremis eiusdem Cleonymi gestis innititur.

ΙΣΑΙΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ

ΚΛΕΩΝΥΜΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

I. Πολλη μὲν ἡ μεταβολή μοι γέγονεν, ὦ ἄνδρες, τελευτήσαντος Κλεωνύμου· ἐκεῖνος γὰρ ζῶν μὲν ἡμῖν κατέλιπε τὴν οὐσίαν, ἀποθανὼν δὲ κινδυνεύειν περὶ αὐτῆς πεποίηκε· καὶ τότε μὲν οὕτως ὑπ᾽ αὐτοῦ σωφρόνως ἐπαιδευόμεθα, ὥστ᾽ οὐδ᾽ ἀκροασόμενοι οὐδέποτ᾽ ἤλθομεν ἐπὶ δικαστήριον, νῦν δὲ ἀγωνιούμενοι περὶ πάντων ἥκομεν τῶν ὑπαρχόντων. Οὐ γὰρ τῶν Κλεωνύμου μόνον ἀμφισβητοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν πατρῴων ὀφείλειν ἐπὶ τούτοις ἐκείνῳ φάσκοντες ἀργύριον. Καὶ οἱ μὲν οἰκεῖοι καὶ οἱ προσήκοντες ἐπὶ τούτοις οἱ τούτων ἀξιοῦσιν ἡμᾶς καὶ τῶν ὁμολογουμένων, ὧν

ISAEI

DE HEREDITATE CLEONYMI

ORATIO

I. INGENS mihi, o Viri, accidit conversio rerum extincto Cleonymo: quum enim is vivens facultates suas nobis se diceret relicturum, moriens litem de ipsis excitavit: quumque item adeo pudice ab illo tunc educaremur, ut ne auditores quidem ad iudicia umquam accederemus, nunc certaturi de rebus omnibus adsumus. Adversarii enim non Cleonymi tantum bona adpetunt, sed ipsum nostrum patrimonium, ex quo pecuniam deberi Cleonymo aiunt. Et Adversariorum quidem familiares atque propinqui in hac prorsus sententia versantur, ut eorum bonorum, quæ illis a

Κλεώνυμος κατέλιπεν αὐτοῖς, τούτων ἰσομοιρῆσαι· οὗτοι δὲ εἰς τοῦτο ἥκουσιν ἀναισχυντίας, ὥστε καὶ τὰ πατρῷα προσαφελέσθαι ζητοῦσιν ἡμᾶς, οὐκ ἀγνοοῦντες, ὦ ἄνδρες, τὸ δίκαιον, ἀλλὰ πολλὴν ἐρημίαν ἡμῶν καταγνόντες.

II. Σκέψασθε γὰρ οἷς ἑκάτεροι πιστεύοντες ὡς ὑμᾶς εἰσεληλύθαμεν. Οὗτοι μὲν διαθήκαις ἰσχυριζόμενοι τοιαύταις ἃς ἐκεῖνος δὴ ὑπέθετο μὲν, οὐχ ἡμῖν ἐγκαλῶν, ἀλλ' ὀργισθεὶς τῶν οἰκείων τινὶ τῶν ἡμετέρων· ἔλυσε δὲ πρὸ τοῦ θανάτου πέμψας Ποσείδιππον ἐπὶ τὴν ἀρχήν. Ἡμεῖς δὲ γένει μὲν ἐγγυτάτω προσήκοντες, χρώμενοι δὲ ἐκείνῳ πάντων οἰκειοτάτω, δεδωκότων δ' ἡμῖν καὶ τῶν νόμων κατὰ τὴν ἀγχιστείαν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Κλεωνύμου διὰ τὴν φιλίαν τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ, ἔτι δὲ Πολυάρχου, τοῦ πατρὸς Κλεωνύμου, πάππου δ' ἡμετέρου προστάξαντος, εἴ τι πάθοι Κλεώνυμος ἄπαις, ἡμῖν δοῦναι τὰ αὐτοῦ. Τοσούτων τοίνυν ἡμῖν ὑπαρχόντων, οὗτοι καὶ συγγενεῖς

Cleonymo legata fatemur, æquam portionem nos quoque adsequamur; illi autem tanta impudentia efferuntur, ut et patria nobis eripere tentent: non idcirco, o Viri, quod ius nesciant, sed quia nos plane auxilio destitutos esse arbitrantur.

II. Iamvero considerate, quibus freti momentis huc utrique convenimus. Illi testamento nituntur, quod Cleonymus, nobis utique nihil exprobrans, sed iratus cuidam e nostris necessariis, reapse condendum censuit; antiquavit autem ante obitum cum Posidippum misit ad magistratum. Nos autem et genere ad Cleonymum proxime accedimus, et eodem familiarissime usi sumus. Nobis præterea eius bona tum leges adtribuunt ob ius ab intestato succedendi, tum ipse Cleonymus propter suum in nos amorem, tum denique Polyarchus Cleonymi pater, avus noster, qui sanxit, ut siquid humanitus Cleonymus liberorum expers pateretur, ejus facultates ad nos pertinerent. Tam gravi iuris prærogativa quum

ὄντες, καὶ οὐδὲν δίκαιον εἰπεῖν ἔχοντες, οὐκ αἰσχύνονται καταστήσαντες ἡμᾶς εἰς ἀγῶνα περὶ τούτων, περὶ ὧν αἰσχρὸν ἦν ἀμφισβητῆσαι καὶ τοῖς μηδὲν προσήκουσιν.

III. Οὐχ ὁμοίως δέ μοι δοκοῦμεν, ὦ ἄνδρες, διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους. Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐχ ὅτι ἀδίκως κινδυνεύω, τοῦθ᾽ ἡγοῦμαι μέγιστον εἶναι τῶν παρόντων κακῶν, ἀλλ᾽ ὅτι ἀγωνίζομαι πρὸς οἰκείους οὓς οὐδ᾽ ἀμύνασθαι καλῶς ἔχει. Οὐ γὰρ ἂν ἐλάττω συμφορὰν ἡγησαίμην κακῶς ποιεῖν τούτους ἀμυνόμενος οἰκείους ὄντας, ἢ κακῶς παθεῖν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τούτων. Οὗτοι δ᾽ οὐ τοιαύτην ἔχουσι τὴν γνώμην, ἀλλ᾽ ἥκουσιν ἐφ᾽ ἡμᾶς καὶ τοὺς φίλους παρακαλέσαντες, καὶ ῥήτορας παρασκευασάμενοι, καὶ οὐδὲν ἀπολείπονται τῆς αὐτῶν δυνάμεως, ὥσπερ, ὦ ἄνδρες, ἐχθροὺς τιμωρησόμενοι, καὶ οὐκ ἀναγκαίους καὶ συγγενεῖς κακῶς ποιήσοντες.

IV. Τὴν μὲν οὖν τούτων ἀναισχυντίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν ἔτι μᾶλλον γνώσεσθε, ἐπειδὰν πάντων ἀκούσετε. Ὅθεν

nos præditi simus, hos nihilominus et adfinitate nobis coniunctos et nulla æquitate suffultos non pudet iudicio nobiscum contendere de iis bonis, pro quibus turpe esset cum extraneis etiam hominibus dimicare.

III. Porro non eodem animo inter nos adfecti mihi videmur, o Viri. Namque ego quod immerito periclitor, id maximum præsentium malorum non iudico; sed quod litigo cum necessariis, quos ne refellere quidem honestum est. Neque equidem minorem calamitatem existimo si necessarios meos læsero dum me ipse defendo, quam quod ab illis sponte iniuriâque lacessitus sum. Adversarii autem hanc mentem non gerunt: sed in nos irruunt invocatis amicis, comparatis oratoribus, nullis denique copiis omissis, tamquam si inimicos, o Viri, ulturi essent, et non potius necessariis ac consanguineis damnum illaturi.

IV. Atque istorum impudentiam turpemque lucri cupiditatem clarius adhuc cognoscetis, quum omnia audiveritis. Incipiam

δ' οἶμαι τάχιστ' ἂν μαθεῖν ὑμᾶς περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, ἐντεῦθεν ἄρξομαι διδάσκειν. Δεινίας γὰρ ὁ τοῦ πατρὸς ἀδελφὸς ἐπετρόπευσεν ἡμᾶς, θεῖος ὤν, ὀρφανοὺς ὄντας. Κλεωνύμου δ' οὗτος, ὦ ἄνδρες, διάφορος ὢν ἔτυχεν. Ὁπότερος μὲν οὖν αὐτῶν ἦν τῆς διαφορᾶς αἴτιος, ἴσως οὐκ ἐμὸν ἔργον ἐστὶ κατηγορεῖν. Πλὴν τοσοῦτόν γε ἂν δικαίως αὐτοῖς ἀμφοτέροις μεμψαίμην, ὅτι καὶ φίλοι τέως ὄντες, καὶ προφάσεως οὐδεμιᾶς γενομένης, ἐκ λόγων τινῶν, οὕτως εἰκῆ πρὸς ἀλλήλους ἔχθρας ἀνείλοντο.

V. Ὅτι γοῦν ἐκ ταύτης τῆς ὀργῆς (1) Κλεώνυμος ταύτας ποιεῖται τὰς διαθήκας, οὐχ ἡμῖν ἐγκαλῶν, ὡς ὕστερον ἐσώθη (2) ἔλεγεν. Ὁρῶν δὲ ἡμᾶς ἐπιτροπευομένους ὑπὸ Δεινίου, καὶ δεδιὼς μὴ τελευτήσειεν αὐτὸς ἔτι παῖδας ἡμᾶς καταλιπὼν, καὶ τῆς οὐσίας ἡμετέρας οὔσης

(1) Cod. pro ὀργῆς habet ἀρχῆς deteriorem lectionem, quam si amplectaris, dicas licet: *Quod igitur ab his initiis tabulae Cleonymi ortae sint* etc.

autem ab ea parte vos docere, unde litem, in qua versamur, quam citissime intelligetis. Dinias patris nostri frater in tutela nos habuit, patruus pupillos. Hic autem inimicitias exercebat cum Cleonymo. Uter porro eorum ansam discidio dederit, officii mei non videtur certiores vos facere. Unum hoc haud immerito in utroque reprehenderim, quod antea amici quum essent, neque deinceps certa aliqua dissensionis occasio inciderit, tam temere ex quorumdam sermunculis mutuas inimicitias susceperunt.

V. Quod igitur huius odii adversus Fratrem causâ, quin alioqui nobis esset infensus, eas tabulas condidisset, ipse, postquam convaluit, narrabat Cleonymus. Quippe nostri tutelam geri videbat a Dinia, verebaturque ne, si ipse nobis adhuc pueris moreretur, bona sua in potestatem Diniæ

(a) Cleonymus inofficiosum illud testamentum condiderat olim implicitus in morbum, ex quo convaluit.

γένοιτο κύριος Δεινίας· ἡγεῖτο γὰρ δεινὸν εἶναι τὸν ἔχθιστον τῶν οἰκείων ἐπίτροπον καὶ κύριον τῶν αὐτοῦ (1) καταλιπεῖν, καὶ ποιεῖν αὐτῷ τὰ νομιζόμενα τοῦτον, ἕως ἡμεῖς ἡβήσαιμεν, ᾧ ζῶν διάφορος ἦν· Ταῦτα διανοηθεὶς ἐκεῖνος, εἴτ' ὀρθῶς εἴτε μὴ, τὰς διαθήκας ταύτας διέθετο. Καὶ εὐθὺς ἐρωτῶντος τοῦ Δεινίου παραχρῆμα, εἴ τι ἡμῖν ἢ τῷ πατρὶ ἐγκαλεῖ τῷ ἡμετέρῳ, ἀπεκρίνατο πάντων τῶν πολιτῶν ἐναντίον, ὅτι οὐδὲν πονηρὸν ἐγκαλεῖ (1)· καὶ ἐμαρτύρησεν ὡς ὀργιζόμενος ἐκείνῳ, καὶ οὐκ ὀρθῶς βουλευόμενος, ταῦτα διέθετο. Πῶς γὰρ ἂν εὐφρονῶν, ὦ ἄνδρες, κακῶς ποιεῖν ἡμᾶς ἐβουλήθη τοὺς μηδὲν αὐτὸν ἀδικήσαντας;

VI. Ὕστερον δὲ τούτων, ὁ μέγιστον ὑμῖν τεκμήριον, ὅτι οὐδὲ ταῦτα ἔπραξεν ἡμᾶς βλάπτειν βουλόμενος. Τελευτήσαντος γὰρ Δεινίου, καὶ τῶν πραγμάτων πονηρῶς ἡμῖν

(1) Τῶν αὐτοῦ abest a Codice, sed recte suppletur ex Edd.

venirent. Cleonymo autem molestissimum accidebat, et hominem inimicissimum curatorem esse suorum consanguineorum, et eumdem dominum sui patrimonii relinquere, et, donec nos certe pubesceremus, ab eo sibi inferias de more dari, cui vivens iratus fuisset. Hæc ille animo reputans sive recte sive secus, eiusmodi testamentum conscripsit. Atque illico rogante eum Dinia, numquid de nobis aut de parente nostro quereretur, coram plurimis civibus respondit, se nullam fraudem nobis exprobrare: testatusque est, se Diniæ infensum et mente perturbatum ita res suas ordinasse. Ac reapse, o Viri, quomodo homo sana mente præditus damno nos afficere cogitasset, qui eum nulla in re violavimus?

VI. Nunc addemus, quod maximo indicio est, Cleonymum, ne cum quidem ita se gerebat, malum nobis esse molitum. Mortuo enim Dinia, et re

(2) Ἐγκαλεῖ abest a Codice.

ἐχόντων, οὐδὲ περιεῖδεν ἡμᾶς οὐδενὸς ἐνδεεῖς ὄντας, ἀλλ᾽ αὐτοὺς μὲν εἰς τὴν οἰκίαν τὴν αὐτοῦ κομισάμενος ἐπαίδευε, τὴν δ᾽ οὐσίαν ἀφελέσθαι τῶν χρηστῶν ἐπιβουλευσάντων, ἔσωσεν ἡμῖν· ἐπεμελεῖτό τε ὁμοίως τῶν ἡμετέρων, ὥσπερ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων. Καίτοι χρὴ θεωρεῖν αὐτοῦ τὴν ἔννοιαν ἐκ τούτων τῶν ἔργων μᾶλλον, ἢ ἐκ τῶν διαθηκῶν· καὶ τεκμηρίοις χρῆσθαι, μὴ τοῖς μετ᾽ ὀργῆς πραχθεῖσιν (ἐν οἷς ἅπαντες πεφύκαμεν ἁμαρτάνειν) ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ὧν ὕστερον φανερὰν τὴν αὐτοῦ διάνοιαν ἐποίησε.

VII. Ἔτι γὰρ μᾶλλον ἐν τοῖς τελευταίοις ἐδήλωσεν ὡς εἶχε πρὸς ἡμᾶς. Ἤδη γὰρ ἀσθενῶν ταύτην τὴν νόσον, ἐξ ἧς ἐτελεύτησεν, ἐβουλήθη ταύτας τὰς διαθήκας ἀνελεῖν· καὶ προσέταξε Ποσειδίππῳ τὴν ἀρχὴν εἰσαγαγεῖν. Ὁ δὲ οὐ μόνον οὐκ εἰσήγαγεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐλθόντα τῶν ἀρχόντων ἐπὶ τὴν θύραν, ἀνέπεμψεν (1). Ὀργισθεὶς δὲ τούτῳ Κλεώνυμος, πάλιν εἰς τὴν ὑστεραίαν Διοκλεῖ καλέσαι

(1) Ita Cod. ἀνέπεμψεν, at inferius ἀπέπεμψεν.

familiari nostra attrita, nihil ille nobis deesse passus est, sed domi suæ exceptos educavit, et ab impetu creditorum bona nostra protexit: curam denique rerum nostrarum non secus ac suarum gessit. Atqui oportet Cleonymi mentem ex his operibus potius cognoscere quam ex tabulis: et indiciis uti non iis quæ ille iratus edidit (quo in statu mentis omnes peccare solemus) sed iis quibus post illud tempus sententiam suam declaravit.

VII. Namque Cleonymus multo magis in postremis significavit, quomodo erga nos esset adfectus. Quum enim ex eo morbo decumberet, quo extinctus est, cogitavit de illis tabulis antiquandis: iussitque a Posidippo magistratum arcessiri. Ille autem non modo non arcessivit, sed eum qui venerat de magistratibus ad ægroti fores, exclusit. Quod moleste ferens Cleonymus, rursus in crastinum imperavit Diocli ut

τοὺς ἄρχοντας προσέταξε. Καὶ, οὐχ οὕτως ὡς ἀσθενῶν διακείμενος, ἀλλ᾽ ἔτι πολλῶν οὐσῶν ἐλπίδων, ἐξαπίνης τῆς νυκτὸς ταύτης ἐτελεύτησε.

VIII. Πρῶτον μὲν οὖν ὑμῖν παρέξομαι μάρτυρας, ὡς οὐχ ἡμῖν ἐγκαλῶν, ἀλλὰ Δεινίᾳ πολεμῶν, ταύτας τὰς διαθήκας διέθετο. Ἔπειτα ὡς, ἐκείνου τελευτήσαντος, ἐπεμελεῖτό τε τῶν ἡμετέρων ἁπάντων, καὶ αὐτὸς ἐπαίδευεν εἰς τὴν οἰκίαν ἑαυτοῦ κομισάμενος. Πρὸς δὲ τούτοις, ὡς Ποσείδιππον ἔπεμψεν ἐπὶ τὸν ἀστυνόμον· οὗτος δ᾽ οὐ μόνον αὐτὸν οὐκ εἰσεκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ ἐλθόντα ἐπὶ τὴν θύραν Ἀρχωνίδην ἀπέπεμψεν (1). Ὡς οὖν ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τοὺς μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἔτι τοίνυν (2) ὡς οἱ τούτων φίλοι καὶ Κηφίσανδρος ἠξίουν νείμασθαι τὴν οὐσίαν, καὶ τὸ τρίτον μέρος ἡμᾶς ἔχειν ἁπάντων τῶν Κλεωνύμου. Καὶ τούτων μοι κάλει μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

IX. Ἡγοῦμαι μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες, πᾶσι τοῖς τὸν κλῆρον ἀμφισβητοῦσιν, ὅταν

(1) Cod. Ἀρχονίδην ἀπεπέμψει.

magistratum advocaret. Nimirum ita se gessit, quia se in extremis versari non putabat, sed multam vitæ spem retinebat: cum ecce eadem nocte repente animam efflavit.

VIII. In primis igitur vobis testes sistam, quod nihil de nobis querens, sed propter suam simultatem cum Dinia, eas tabulas scripsit Cleonymus. Deinde quod, Dinia mortuo, ille nostra omnia curare cœpit, nosque instituendos curavit domi suæ receptos. Præterea quod Posidippum ad ædilem allegavit: quem ille non modo non vocavit, verum etiam Archonidem, qui ad fores venerat, repulit. Quod igitur vera dicam, testes voca. TESTES. Ad hæc Adversariorum amici, inter quos Cephisander, censuerunt hereditatem dividendam, tertiamque partem bonorum Cleonymi a nobis esse cernendam: cuius item rei mihi testes voca. TESTES.

IX. Age vero opinor, o Viri, quicumque de hereditate causam dicunt, postquam se

(2) Cod. τοῦτων.

ἀποφήνωσι σφᾶς αὐτοὺς, ὥσπερ ἡμεῖς, καὶ τῷ γένει προτέρους ὄντας, καὶ τῇ φιλίᾳ τῇ πρὸς τὸν τετελευτηκότα, περίεργον εἶναι τοὺς ἄλλους λόγους λέγειν. Ἐπειδὴ δὲ τούτων οὐδέτερον ἔχοντες, οὕτω τολμῶσι τῶν οὐ προσηκόντων ἀμφισβητεῖν, καὶ ψευδεῖς παρασκευάζονται λόγους, βούλομαι βραχέα καὶ περὶ τούτων αὐτῶν εἰπεῖν. Ἰσχυρίζονται γὰρ ταῖς διαθήκαις λέγοντες, ὡς Κλεώνυμος μετεπέμπετο τὴν ἀρχὴν, οὐ λῦσαι βουλόμενος αὐτὰς, ἀλλ' ἐπανορθῶσαι καὶ βεβαιῶσαι σφίσιν αὐτοῖς τὴν δωρεάν. Ὑμεῖς δὲ σκοπεῖσθε (1) τὰς διαθήκας τὰς μετ' ὀργῆς γενομένας πότερα εἰκός ἐστι βουληθῆναι Κλεώνυμον ἀνελεῖν, ἐπειδὴ πρὸς ἡμᾶς οἰκείως ἔσχεν, ἢ σκοπεῖν ὅπως ἔτι βεβαιώτερον ἡμᾶς ἀποστερήσειε τῶν αὐτοῦ. Τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις κἀκείνων; ὧν ἂν ὀργισθέντες τοὺς οἰκείους ἀδικήσωσιν, ὕστερον μεταμέλει. οὗτοι δὲ ἐκεῖνον ἀποφαίνουσιν ἐν ᾧ πρὸς ἡμᾶς οἰκειότατα διέκειτο, μᾶλλον βεβαιοῦν τὴν

(1) Ita Cod. σκοπεῖσθε, at inferius σκοπεῖτε.

ipsos, ut nos fecimus, demonstraverint et genere priores et benevolentia erga vita functum, inutile esse prolixiorem sermonem addere. Sed quoniam Adversarii, etsi neutrum horum pro se facere sentiunt, audent nihilominus pro iis bonis iudicio contendere, quæ nihil ad illos adtinent, fallacesque orationes instruunt; volo et eorum argumentis breviter respondere. Tuentur quippe testamentum dicentes, Cleonymum advocasse magistratum, non illud rescindendi causa sed emendandi donumque ipsis confirmandi. Iamvero vos iudicate, tabulas quas ira impulsus scripsisset, utrum probabilius sit voluisse abrogare Cleonymum, postquam is nobis familiarissimus erat, an potius curasse ut suis bonis firmius nos privaret. Et reliquos quidem homines, siquid amicos irati læserunt, pœnitere deinceps solet; Adversarii autem contendunt, Cleonymum, quo tempore erga nos benevolentissimum gerebat animum, voluisse

διαθήκην βουλόμενον, ἣν ὀργιζόμενος ἐποιήσατο.

X. Ὥστ' εἰ καὶ ἡμεῖς ὁμολογήσομεν ταῦτα, καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ πιστεύσοιτε, ἐνθυμεῖσθε, ὅτι παράνοιαν οὗτοι τὴν μεγίστην αὐτοῦ κατηγοροῦσι. Τίς γὰρ ἂν γένοιτο ταύτης μανία μείζων, ἢ τότε μὲν, ὅτε Δεινίᾳ διάφορος ὢν (1) ἔτυχεν, ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν τε, καὶ διατίθεσθαι τοιαύτας διαθήκας, ἐξ ὧν οὐκ ἐκεῖνον ἐτιμωρεῖτο, ἀλλὰ τοὺς οἰκειοτάτους ἠδίκει· νυνὶ δὲ χρώμενος ἡμῖν, καὶ περὶ πλείστου ποιούμενος ἁπάντων, μόνους ἐβουλήθη τοὺς ἀδελφιδοὺς, ὡς οὗτοι φασὶν, ἀκλήρους ποιῆσαι τῶν ἑαυτοῦ; Καὶ τίς ἂν εὐφρονῶν, ὦ ἄνδρες, τοιαῦτα περὶ τῶν αὐτοῦ βουλεύσαιτο; Ὥστ' ἐκ τούτων τῶν λόγων ῥαδίαν ὑμῖν τὴν διάγνωσιν πεποιήκασι περὶ αὐτῶν. Εἰ μὲν γὰρ ἀνελεῖν τὰς διαθήκας βουλόμενος μετεπέμπετο τὴν ἀρχὴν, ὥσπερ ἡμεῖς φαμὲν, οὐδεὶς ἔνεστι τοιούτοις λόγος· εἰ δ' οὕτως παραφρονῶν

(1) Cod. ἦν.

vehementius confirmare tabulas, quas iratus olim confecisset.

X. Atqui si id nos fateamur, vosque ipsi credatis, reputate quæso cum animis vestris, Cleonymum ab Adversariis maximæ insaniæ insimulari. Nam quæ maior vesania esse potest, quam Cleonymum, cum inimicitias fovebat adversus Diniam, et in nos hostiliter egisse, et eiusmodi testamentum fecisse, quo non illum puniebat, sed sanguine coniunctissimos iniuriâ adficiebat: novissime vero, licet is et consuetudine nostra uteretur, nosque omnibus præponeret, solos inquam et ex fratre Nepotes voluisse, ut isti aiunt, exheredare? Quis, rogo, o Viri, mentis compos de coniunctissimis suis ita decerneret? Quapropter Adversarii hisce sermonibus faciliorem immo causæ cognitionem vobis effecerunt. Nam sive Cleonymus eo nomine magistratum arcessivit, quod, ut nos inquimus, delere tabulas vellet; Adversarii quidem nihil amplius habent quod dicant: sive ita vecors fuit, ut nos

ἔτυχεν, ὥσθ' ἡμᾶς περὶ ἐλαχίστου ποιεῖν τοὺς γένει πρωτεύοντας, καὶ χρωμένους αὐτῷ πάντων οἰκειότατα, δικαίως ἂν δήπου τὰς τοιαύτας διαθήκας ἀκύρους ποιήσητε.

XI. Ἔτι τοίνυν ἐνθυμεῖσθε, ὅτι φάσκοντες καλεῖν τὴν ἀρχὴν τὸν Κλεώνυμον, ἵνα βεβαιώσῃ τὴν αὐτῶν δωρεὰν, προσταχθὲν αὐτοῖς, οὐκ ἐτόλμησαν εἰσαγαγεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐλθόντα τῶν ἀρχόντων ἐπὶ τὴν θύραν, ἀπέπεμψαν. Καὶ δυοῖν τοῖν ἐναντιοτάτοιν θάτερον μέλλοντες, ἢ τὴν οὐσίαν ἕξειν βεβαιοτέραν (1),
Pars nova Orationis. » ἢ ἐκείνῳ, μὴ ποιήσαντες, ἀπεχθήσεσθαι, τὴν ἀπέχθειαν εἵλοντο μᾶλλον » ταύτης τῆς δωρεᾶς. Καίτοι πῶς ἂν » ἕτερα τούτων γένοιτο ἀπιστότερα; τοὺς » μὲν τηλικαῦτα μέλλοντας ἐκ τοῦ πράγ» ματος κερδαίνειν, ὥσπερ ζημιωθησομένους,

(1) Orationum Isæi prima ordine est *de hereditate Cleonymi*, secunda *de Meneclis* item *hereditate*, ut e codicibus Ambrosiano et Mediceo patet. Iamvero Aldus, qui primus Isæum edidit, codice mutilo quum uteretur, ab hoc loco primæ

in perpetuum nihili ducendos existimaverit, qui tamen et genere priores eramus et summo usu cum illo coniuncti; vos ipsi iure videlicet meritoque has tabulas rescinderetis.

XI. Præterea cogitate, quod etsi Adversarii dicunt, Cleonymum implorasse magistratum, ut illis donata firmaret; non sunt ausi tamen ædilem adducere, quamquam id ipsis esset imperatum: immo eum, qui venerat, a foribus prohibuerunt: quumque alterutrum maxime contrarium esset eventurum, ut nimirum aut facultates firmiore iure haberent, aut Cleonymi, si minus mandata facerent, in offensionem incurrerent; illum lædere, quam donum ab eodem percipere maluerunt. Atqui nihil his incredibilius esse potest: eos videlicet qui arcessito magistratu tantum lucrum essent acquisituri, quasi damnum metuerent, a

---

Orationis ad sequentis clausulam transilivit. Quum tamen sententiam hiare videret, lacunam spatio interposito indicavit. Aldum autem reliqui ante nos Editores imitati sunt.

» φυλάξασθαι τὴν διακονίαν· Κλεώνυμον » δ' ὑπὲρ τῆς τούτων ὠφελειας τοσαύ- » την ποιήσασθαι σπουδὴν, ὥστε Πο- » σειδίππῳ μὲν, ὅτι κατημέλησεν, ὀργισ- » θῆναι, Διοκλέους δὲ ταῦτα πάλιν εἰς » τὴν ὑστεραίαν δεηθῆναι;

XII. » Εἰ γὰρ δὴ, ὦ ἄνδρες, ὡς οὗτοι φα- » σὶν, ἐν ταῖς νῦν γεγραμμέναις διαθήκαις » ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν οὐσίαν, καὶ τοῦτ' ἄξιον » εἶναι μοι δοκεῖ θαυμάζειν, ὅτί ποτε ἐπανορ- » θώσας, κυριοτέρας αὐτὰς ἡγοῖτ' ἂν ποιῆ- » σαι. Τοῖς γὰρ ἄλλοις οὗτος ὅρος ἐστὶν, ὦ » ἄνδρες, τῶν δωρεῶν. Ἔτι δὲ καὶ εἴ τι προσ- » γράψαι τούτοις ἐβούλετο (1), διὰ τί οὐκ » ἐν ἑτέρῳ γράψας αὐτὰ γραμματείῳ, κα- » τέλιπεν, ἐπειδὴ τὰ γράμματα παρὰ τῶν » ἀρχόντων οὐκ ἐδυνήθη λαβεῖν; Ἀνελεῖν » μὲν γὰρ, ὦ ἄνδρες, οὐχ οἷός τ' ἦν ἄλλο » γραμματεῖον, ἢ τὸ παρὰ τῇ ἀρχῇ κείμε- » νον· γράψαι δ' ἐξῆν εἰς ἕτερον εἴ τι ἐβού- » λετο, καὶ μηδὲ τοῦθ' ἡμῖν ἀμφισβητήσι- » μον ἐᾶν.

(1) Cod. ἐβάλετο.

mandati exsecutione abstinuisse; Cleonymum autem horum utilitatis tantam curam gessisse, ut et Posidippo, qui mandatum neglexisset, irasceretur, et Dioclem, ut in crastinum vocaret magistratum, rogaret.

XII. Quod si, o Viri, testamento illis legaverat Cleonymus facultates, ut ipsi aiunt; mirum mihi videtur, quod emendando, firmius illud se effecturum existimaverit. Reliqui enim homines cum testamentum scripserunt, finem donandi fecisse putant. Quod si addere aliquid iam scriptis voluit, cur codicillos non condidit? quoniam ipsum testamenti exemplar a magistratibus auferre non potuerat. Et abolere quidem nonnisi eam scripturam poterat, quam apud magistratus deposuerat; licebat tamen eidem aliam condere, si collibuisset, omnemque nobis in posterum controversiam de medio tollere.

XIII. » Εἰ τοίνυν καὶ τοῦτο συγχωρήσαι-
» μεν, ὡς ἐκεῖνος ἐπανορθῶσαι τὰς διαθήκας
» ἐβούλετο, πᾶσι δήπου φανερὸν ὑμῖν ἐστὶν,
» ὅτι οὐκ ὀρθῶς αὐτὰς ἔχειν ἡγεῖτο. Καίτοι
» σκοπεῖτε καὶ ἐντεῦθεν τὴν (1) ἀναισχυν-
» τίαν αὐτῶν, οἵτινες ταύτας τὰς διαθή-
» κας ἀξιοῦσιν εἶναι κυρίας, ἃς ὁμολογοῦσι
» μηδ' αὐτὸν τὸν διαθέμενον, ὀρθῶς (2) ἔχειν
» ἡγεῖσθαι· καὶ πείθουσιν ὑμᾶς ἐναντία καὶ
» τοῖς νόμοις, καὶ τῷ δικαίῳ, καὶ τῇ τοῦ
» τετελευτηκότος γνώμῃ ψηφίσασθαι.

XIV. » Ἔτι τοίνυν τούτων ἁπάντων
» ἀναιδέστατος τῶν λόγων ἐστὶν, ὅτ ἂν
» τολμῶσι λέγειν, ὡς Κλεώνυμος οὐδὲν
» ἡμᾶς τῶν αὐτοῦ λαβεῖν ἐβούλετο. Καί-
» τοι, ὦ ἄνδρες, τίνας ἂν ἄλλους ταῦτα
» ἔχειν ἐβουλήθη, ἢ τούτους, οὓς καὶ
» τῶν ἐκ τῶν αὐτοῦ πλεῖστα τῶν οἰκείων
» ὠφέλει; Πάντων δ' ἂν εἴη θαυμα-
» σιώτατον, εἰ Κηφίσανδρος μὲν, ὁ τού-
» των οἰκεῖος, δίκαιον ἡγεῖτο εἶναι, μέρος
» ἕκαστον ἡμῶν ἔχειν τῆς οὐσίας· Κλεώνυμος

(1) Cod. καὶ τὴν.

XIII. Nunc si nos forte concedamus, voluisse Cleonymum tabulas emendare, iam certe omnibus patet, se eas recte fecisse non esse arbitratum. Atque ex hoc etiam Adversariorum impudentiam discite, qui illud testamentum ratum esse confirmant, quod ipsum testatorem fatentur non bene a se conditum iudicasse: vobisque suadent, ut contra leges et æquitatem et ipsius defuncti voluntatem sententiam feratis.

XIV. Ille vero est omnium impudentissimus sermo cum dicere audent, Cleonymum nihil suarum facultatum a nobis percipi voluisse. Atqui, o viri, quosnam alios eas habere maluisset quam nos? quos et præ omnibus necessariis re familiari sua vivens iuvabat. Multo autem mirabilissimum esset, si quum Cephisander, Adversariorum nostrorum cognatus, æquum censeat, nos quoque in partem hereditatis vocari; Cleonymus

(2) Cod. ταῦτα ὀρθῶς.

» δ' ὃς ἦν ἡμῖν οἰκειότερος, καὶ ἡμᾶς » εἰς τὴν οἰκειότητα ἑαυτοῦ λαβὼν ἐθε- » ράπευε, καὶ ἐπεμελεῖτο τῶν ἡμετέρων » ὥσπερ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων, οὗτος » μόνος ἐβούλετο ἡμᾶς ἀκλήρους εἶναι » τῶν αὐτοῦ. Καὶ τίς ἂν ὑμῶν πιστεύ- » σειεν, εὐνουστέρους καὶ μετριωτέρους » τοὺς ἀντιδίκους ἡμῖν εἶναι τῶν οἰκειο- » τάτων; Ἢ ἐκεῖνον μὲν, ᾧ καὶ ἀναγ- » καῖον εὐποιεῖν ἡμᾶς, καὶ αἰσχρὸν ἡμῶν » ἀμελῆσαι, μηδὲν τῶν αὐτοῦ δοῦναι ἡμῖν· » τούτους δὲ οἷς οὔτ' ἀνάγκη ἐστὶν, οὔτ' » αἰσχύνην οὐδεμίαν φέρει, τῶν οὐ προ- » σηκόντων, ὥς φασιν, ἡμῖν μεταδιδόναι; » Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὦ ἄνδρες, πολλὴν » ἀπιστίαν ἔχει.

XV. » Ἔπειτα, εἰ μὲν καὶ νῦν οὕτω » πρὸς ἀμφοτέρους ἡμᾶς ἔχων ἐτελεύτη- » σεν, ὥσπερ ὅτε τὰς διαθήκας ἐποιήσα- » το, εἰκότως ἄν τις ὑμῶν πιστεύσῃ » τοῖς λόγοις τοῖς τουτωνί. Νῦν δὲ πᾶν » τοὐναντίον εὑρήσετε. Τότε μὲν γὰρ ἔτυ- » χε Δεινίας, ὃς ἡμᾶς ἐπετρόπευε,

contra nobis adfinitate longe coniunctior, quique nos in familiaritatem suam receptos educavit, resque nostras non secus ac suas cordi habuit; is, inquam, unus nos ab hereditate depellere voluisset. Iam quis vestrum sibi persuadeat, Adversarios benevolentiores esse et moderatiores erga nos quam hominem coniunctissimum? Aut eum quidem, cui plane necessarium erat nobis benefacere et turpe negligere, nihil suarum facultatum nobis dedisse: hos vero, quibus nulla necessitas benefaciendi est, neque ulla ex neglectu ignominia imminet; nobiscum ea bona communicare, quæ ad nos prorsus non adtinent? Hæc inquam, o Viri, a fide vehementer abhorrent.

XV. Præterea, si cum Cleonymus obiit, eo adhuc animo erga nos et Adversarios nostros fuisset, quem gessit cum testamentum scribebat; æquum foret, vos sermonibus Adversariorum fidem adiungere. Nunc autem plane contrarium deprehendetis. Olim quippe nobis tutor erat Dinias, invisus

» διάφορος ὢν, ἡμῖν τε οὔπω (1) χρώ-
» μενος, τούτοις τε ἅπασιν ἐπιτηδείως
» διακείμενος· νῦν δὲ τούτων μέν τισι
» διάφορος ἐγένετο, ἡμῖν δὲ πάντων
» ἐχρῆτο οἰκειότατα. Καὶ ἐξ ὧν μὲν
» αὐτῷ πρὸς τούτοις ἐγένετο ἡ διαφορὰ,
» περίεργον ἐστὶ λέγειν. Σημεῖα δ' ὑμῖν
» ἐρῶ μεγάλα. Πρῶτον μὲν γὰρ θύων
» τῷ Διονύσῳ, καὶ τοὺς οἰκείους ἅπαν-
» τας καλέσας, καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν
» πολλοὺς, Φερένικον οὐδαμοῦ παρεστή-
» σατο. Ἔπειτα μικρὸν πρὶν τελευτῆσαι
» βαδίζων εἰς Πάνορμον (2) μετὰ Σίμω-
» νος, καὶ συντυχὼν αὐτῷ, προσειπεῖν
» οὐκ ἐτόλμησε. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις
» πυνθανομένου τὴν διαφορὰν τοῦ Σίμω-
» νος, τήν τ' ἔχθραν διηγήσατο, καὶ προ-
» σηπείλησε ὅτι δηλώσοι ποτ' ἂν τούτῳ,
» ὡς διακεῖται πρὸς αὐτὸν. Καὶ ὡς
» ἀληθῆ λέγω, κάλει μάρτυρας. ΜΑΡ-
» ΤΥΡΕΣ.

(1) Cod. οὕτω.

Cleonymo qui necdum consuetudine nostra utebatur et his omnibus Adversariis nostris erat familiaris. Postea vero et horum nonnullis factus est inimicus Cleonymus, et nobis familiarissimus esse cœpit. Et qua quidem de causa Cleonymi animus ab Adversariis nostris aversus sit, otiosum est dicere: rei tamen ipsius magna indicia exhibebo. Nam primum quum Baccho sacrum faceret Cleonymus, omnesque necessarios, multosque e civibus advocasset, Pherenicum prorsus non invitavit. Rursus paulo ante obitum quum Panormum iret Simone comite, occurrissetque forte eidem Pherenico, non tulit eum salutare. Præterea quum de ea simultate sciscitaretur Cleonymum Simon, ille et odium aperte fassus est, et minatus etiam se, quo animo in Pherenicum esset, ostensurum. Ut autem constet me vera dicere, testes voca. TESTES.

(2) Panormus portus Atticæ a Ptolemæo in Tabulis (Edit. Amst. *Eur.* X. *D. g.*) memoratus.

XVI. » Οἴεσθε οὖν, ὦ ἄνδρες, τὸν » οὑτωσὶ πρὸς ἑκατέρους ἡμῶν διακεί- » μενον, ἡμῖν μὲν οἷς οἰκειότατα ἐχρῆτο, » οὕτως ποιεῖν, ὅπως μηδὲ λόγον ὑπολεί- » ψει· τούτοις δὲ, ὧν τισι καὶ διάφο- » ρος, σκοπεῖν ὅπως ἅπασαν βεβαιώσῃ τὴν » οὐσίαν; καὶ τούτους μὲν περὶ πλεί- » νος ποιεῖσθαι, ταύτης ὑπούσης τῆς » ἔχθρας· ἡμᾶς δὲ, τοσαύτης οἰκειότητος » καὶ φιλίας γινομένης, πειρᾶσθαι μᾶλλον » κακῶς ποιεῖν; Ἀλλ' ἐγώ γε, εἰ κατη- » γορεῖν ἐβούλοντο τῶν διαθηκῶν ἢ τοῦ » τετελευτηκότος, οὐκ οἶδ' ὅ τι ἂν ἄλλο » πρὸς ὑμᾶς εἶπον, οἵ τε τὰς μὲν » διαθήκας ἀποφαίνουσιν οὔτ' ὀρθῶς ἐχού- » σας οὔτ' ἀρεσκούσας τῷ διαθεμένῳ· τοῦ » δὲ τοσαύτην τὴν μανίαν κατηγοροῦσιν, » ὥστε φασὶν αὐτὸν περὶ πλείονος ποιεῖ- » σθαι τοὺς αὐτῷ διαφέροντας, ἢ τοὺς » οἰκείως χρωμένους· καὶ οἷς μὲν ζῶν οὐ » διελέγετο ἅπασαν δοῦναι τὴν οὐσίαν, » τοὺς δὲ οἰκειότητος κεκτημένους, οὐδὲ » πολλοστοῦ μέρους ἀξιῶσαι. Ὥστε τίς

XVI. Postquam igitur cognovistis, o Viri, quomodo erga nos Adversariosque nostros adfectus fuerit Cleonymus; putabitis, inquam, eum adversus nos, quibuscum amicissime versabatur, ita se gessisse, ut ne appellaret quidem in tabulis; his autem, quorum nonnullis erat infensus, magnopere curasse ut universam hereditatem adsereret? eosdemque, hac simultate intercedente, plurimi fecisse; nos vero, quibuscum erat ei tanta necessitudo et benevolentia, maluisse pro viribus damno adficere? Sane si isti vellent aut tabulas aut mortuum vituperare, haud scio quidnam aliud apud vos essent dicturi: quum videlicet et tabulas haud recte confectas significent, et ipsi testatori non probatas; eumdem vero tam furiosum declarent, ut ab eo inimicos pluris factos adfirment quam familiares: et iis quos vivens non alloquebatur, facultates ab eodem esse legatas; consuetudine autem devinctis ne partem quidem aliquantam fuisse

» ἂν ὑμῶν ταύτας κυρίας εἶναι ψηφίσαιτο » τὰς διαθήκας, ἃς ὁ μὲν διαθέμενος, » ὡς οὐκ ὀρθῶς ἐχούσας ἀπεδοκίμασεν, » οὗτοι δ' ἔργῳ λύουσιν ἐθέλοντες ἡμῖν » ἰσομοιρῆσαι τῆς οὐσίας;

XVII. » Πρὸς δὲ τούτοις, ἡμεῖς ὑμῖν ἀπο- » φαίνομεν ἐναντίας οὔσας καὶ τῷ νόμῳ καὶ » τοῖς δικαίοις καὶ τῇ τοῦ τελευτηκότος δια- » νοίᾳ. Οἶμαι δ' ὑμᾶς τὸ περὶ ἡμᾶς δίκαιον » σαφέστατ' ἂν παρ' αὐτῶν τούτων πυνθά- » νεσθαι. Εἰ γάρ τις αὐτοὺς ἔροιτο, διὰ τί » ἀξιοῦσι κληρονόμοι γενέσθαι τῶν Κλεω- » νύμου, τοῦτ' ἂν εἰπεῖν ἔχοιεν, ὅτι καὶ γέ- » νει ποθὲν προσήκουσι, καὶ ἐκεῖνος αὐτοῖς » χρόνον τινὰ ἐπιτηδείως διέκειτο. Οὐκ ἂν » ἄρα ὑπὲρ ἡμῶν μᾶλλον, ἢ ὑπὲρ σφῶν » αὐτῶν εἶεν εἰρηκότες; Εἴ τε γὰρ διὰ » τὴν τοῦ γένους ἀγχιστείαν δεῖ γενέσθαι » τινὰς κληρονόμους, ἡμεῖς ἐγγυτέρω » γένει προσήκομεν· εἴ τε διὰ τὴν φι- » λίαν τὴν ὑπάρχουσαν, ἴσασιν αὐτὸν » ἅπαντες ἡμῖν οἰκειότερον διακείμενον. » Ὥστ' οὐ χρὴ παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ

donatam. Quare quis vestrum eas tabulas esse ratas decernat, quas testator ipse ut inique factas improbavit; Adversarii autem reapse abrogant, cum a nobis quoque æquam portionem hereditatis percipiendam censent.

XVII. Præter hactenus dicta, vobis etiam demonstrare nos possumus hasce tabulas et legibus et æquitati et ipsius testantis menti adversari. Existimo autem, ius nostrum vos ab ipsis Adversariis evidentissime posse cognoscere. Nam si quis eos roget, cur sibi Cleonymi hereditatem vindicent; utique respondeant, quod et genere illum aliquantum adtingant, et idem eos ad tempus aliquod benevolentia complexus sit. Iamvero utrum pro se an potius pro nobis hæc dixerint? Nam sive propter generis adfinitatem oportet fieri heredem; nos sanguine propinquiores sumus: sive propter adfectum; omnibus prorsus exploratum est, Cleonymum nemini vehementius quam nobis studuisse. Quare non ex nobis sed ex Adversariis

» παρ' αὐτῶν τούτων πυνθάνεσθαι τὸ δίκαιον.
» Πάντων δ' ἂν εἴη δεινότατον, εἰ τοῖς μὲν ἄλ-
» λοις ψηφίζοισθε, ὅτ' ἂν θάτερα (1) τούτων
» ἀποφήνωσι σφᾶς αὐτοὺς, ἢ γένει προτέ-
» ρους ὄντας, ἢ τῇ φιλίᾳ τῇ πρὸς τετελευ-
» τηκότα· ἡμᾶς δ' οἷς ἐστιν ἀμφότερα ταῦτα
» παρὰ πάντων ὁμολογούμενα, ἀξιώσετε
» μόνους ἀκλήρους ποιῆσαι τῶν ἐκείνου.

XVIII. » Καὶ εἰ μὲν Πολύαρχος (2), ὁ πατὴρ
» ὁ Κλεωνύμου, πάππος δ' ἡμέτερος, ζῶν ἐτύγ-
» χανε, καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἐνδεὴς ὤν· ἢ Κλεώ-
» νυμος ἐτελεύτησεν, θυγατέρας ἀπορουμένας
» καταλιπὼν, ἡμεῖς ἂν, διὰ τὴν ἀγχιστείαν,
» καὶ τὸν πάππον γηροτροφεῖν ἠναγκάζομεν,
» καὶ τὰς Κλεωνύμου θυγατέρας, ἢ λαβεῖν
» αὐτοὶ γυναικας, ἢ προῖκα ἐπιδιδόντες, ἑτέ-
» ροις ἐκδιδόναι (3). Καὶ ταῦθ' ἡμᾶς καὶ ἡ συγ-
» γένεια καὶ οἱ νόμοι καὶ ἡ παρ' ἡμῶν αἰσ-
» χύνη ποιεῖν ἠνάγκαζε ἂν, ἢ ταῖς με-
» γίσταις ζημίαις καὶ τοῖς ἐσχάτοις ὀνείδεσι

(1) Cod. θατρα.

(2) Cod. Ναίαρχος.

(3) Consonat Terentius in *Phormione* 2. 1. 65. etc.

ius huius hereditatis adeundæ discendum est. Iniquissimum autem esset, si quum ceteroqui pro iis suffragia ferre soleatis qui alterutrum ostenderint, se nimirum aut genere aut benevolentia priores fuisse apud mortuum; nos, quibus utrumque manifesto adest, solos indignos hereditate Cleonymi iudicaretis.

XVIII. Quod si forte Polyarchus pater Cleonymi, avus noster, adhuc viveret, et necessariis ad victum careret; aut si Cleonymus obiisset, relictis filiabus pauperibus; nobis profecto, propter propinquitatem, tum avi senectam alere necesse foret, tum Cleonymi filias aut in matrimonium recipere, aut dotatas aliis collocare. Atque ita nos agere cum propinquitas et leges, tum etiam naturâ insitus pudor cogeret: secus enim et grandi multæ et summo dedecori

. . . . Verum si cognata est maxume,
Non fuit necesse habere : sed, id quod lex iubet
Dotem daretis : quæreret alium virum.

Digitized by Google

» περιπεσεῖν. Εἰ δ' οὐσία κατελείφθη, » δίκαιον ἡγήσεσθ' ἂν εἶναι ταύτης ἑτέρους » ἡμῶν μᾶλλον κληρονομεῖν; Οὐκ ἄρα δί- » καια, οὐδ' ὑμῖν αὐτοῖς συμφέροντα, οὐδὲ » τοῖς νόμοις ὁμολογούμενα ψηφιεῖσθε· εἰ » τῶν μὲν συμφορῶν τοὺς ἐγγυτάτω γένει » κοινωνεῖν ἀναγκάσετε, χρημάτων δὲ κα- » ταλειφθέντων πάντας ἀνθρώπους κυ- » ρίους (1) ἢ τούτους ποιήσετε.

XIX. » Χρὴ δὲ, ὦ ἄνδρες καὶ διὰ τὴν » συγγένειαν, καὶ διὰ τὴν τοῦ πράγματος » ἀλήθειαν, ὅπερ ποιεῖτε (2), τοῖς κατὰ » γένος ψηφίζεσθαι μᾶλλον, ἢ τοῖς κατὰ » διαθήκην ἀμφισβητοῦσι. Τὴν μὲν γὰρ τοῦ » γένους οἰκειότητα πάντες ἐπιστάμενοι » τυγχάνετε, καὶ οὐχ οἷόν τέ ἐστι τοῦτο » πρὸς ὑμᾶς ψεύσασθαι· διαθήκας δ' ἤδη » πολλοὶ ψευδεῖς ἀπέφηναν· καὶ οἱ μὲν τὸ » παράπαν οὐ γενομένας, ἐνίων δ' οὐκ » ὀρθῶς βεβουλευμένων. Καὶ νῦν ὑμεῖς » τὴν μὲν σύγγένειαν καὶ τὴν οἰκειότητα

(1) Cod. κύρια.

fieremus obnoxii. Nunc contra si hereditas relicta sit, æquum iudicabitis, hanc ad alios potius devenire? Næ vos sive recta, sive vobis ipsis convenientia, sive legibus consentanea non decerneretis: si nimirum proximos genere participes incommodorum esse cogeretis; bonorum autem relictorum quosvis potius, quam hos, dominos faceretis.

XIX. Ac sane oportet, o Viri, et propter generis prærogativam et propter rei ipsius veritatem, ut reapse soletis, consanguineis potius, quam in tabularum iure nitentibus vos suffragia tribuere. Nam generis quidem necessitudo omnibus explorata est, neque eadem apud vos confingi potest: tabulas contra multi falsas protulerunt, et quidem interdum omnino nullas, interdum vero quorumdam qui non bene sua consilia agitaverunt. Atqui affinitatem quidem et necessitudinem, pro

(2) Cod. ποιεῖται.

» τὴν ἡμετέραν, οἷς ἡμεῖς ἀγωνιζόμεθα,
» ἅπαντες ἐπίστασθε· τὰς δὲ διαθήκας,
» αἷς οὗτοι πιστεύοντες ἡμᾶς συκοφαντοῦσιν,
» οὐδεὶς ὑμῶν οἶδε κυρίας γενομένας. Ἔπειτα
» τὴν μὲν ἡμετέραν συγγένειαν εὑρήσετε
» καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἀντιδίκων ὁμολογου-
» μένην, τὰς δὲ διαθήκας ὑφ' ἡμῶν ἀμφισ-
» βητουμένας. Οὗτοι γὰρ τὸ ἀνελεῖν αὐτὰς,
» ἐκείνου βουλομένου, διεκώλυσαν· Ὥσθ'
» ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, πολὺ κάλλιον ἐστὶ ψη-
» φίσασθαι κατὰ γένος τὸ παρ' ἀμφοτέρων
» ἡμῶν ὁμολογούμενον μᾶλλον, ἢ κατὰ τὰς
» διαθήκας τὰς οὐ δικαίως γεγενημένας.
» Πρὸς δὲ τούτοις ἐνθυμήθητε, ὅτι αὐτὰς
» ἔλυσε μὲν Κλεώνυμος εὐφρονῶν, διέθετο
» δὲ ὀργισθεὶς καὶ οὐκ ὀρθῶς βεβουλευμέ-
» νος· ὥστε πάντων ἂν εἴη δεινότατον, εἰ
» κυριωτέραν αὐτοῦ τὴν ὀργὴν ἢ τὴν διά-
» νοιαν ποιήσετε.

XX. » Οἶμαι δ' ὑμᾶς καὶ λαμβά-
» νειν παρὰ τούτων ἀξιοῦν (καὶ μὴ τυγ-
» χάνοντας ἀγανακτεῖν) οἷς ἂν ὑπάρ-
» χῃ καὶ παρ' ὑμῶν τῶν αὐτῶν τυχεῖν·

qua nos iudicio certamus, vos omnes scitis; tabulas autem quibus isti confisi negotium nobis facessunt, nemo vestrum ratas esse novit. Insuper nostram quidem adfinitatem etiam apud Adversarios in confesso esse deprehendetis; testamentum autem plane a nobis in controversiam vocari: quoniam isti Cleonymum abolere illud volentem impediverunt. Ut plane vobis, o Viri, multo honestius sit suffragium ferre pro genere de quo neutra pars ambigit, quam pro testamento non iuste confecto. Denique cogitate, Cleonymum quum placidus esset illud abrogasse, confecisse quum ira perturbaretur nec sapienter consilio uteretur: ut plane nefarium futurum sit, si magis ratam Cleonymi iram quam sanam eiusdem mentem habeatis.

XX. Puto insuper videri vobis æquum accipere (item vos ægre ferre si non accipiatis) ab iis, quibus quidem invicem contingere posset, ut aliquid a vobis consequerentur.

Digitized by Google

» Εἰ τοίνυν συνέβη Κλεωνύμῳ μὲν ζῆν, ἐξε-
» ρημωθῆναι δὲ τὸν ἡμέτερον οἶκον ἢ τὸν τού-
» των, σκέψασθε ποτέρων (1) ἐκεῖνος ἐγένετο
» κληρονόμος. Δίκαιον γάρ ἐστι, τούτους ἔχειν
» τὰ ἐκείνου, παρ' ὧν ὠφείλετο καὶ λαβεῖν
» αὐτῷ. Εἰ μὲν τοίνυν Φερένικος ἤ τις τῶν
» ἀδελφῶν ἐτελεύτησεν, οἱ παῖδες οἱ τού-
» των, οὐκ ἐκεῖνος ἐγίγνετο κύριος τῶν
» καταλειφθέντων. Ἡμῶν δὲ τοιαύτῃ τύχῃ
» χρησαμένων, Κλεώνυμος ἁπάντων ἐγίγνε-
» το κληρονόμος. Οὔτε γὰρ παῖδες ἡμῖν
» ἦσαν, οὔτ' ἄλλοι συγγενεῖς, ἀλλ' ἐκεῖνος
» γένει προσήκων ἐγγυτάτω, καὶ τῇ χρείᾳ
» πάντων οἰκειότατος· ὥστε διὰ ταῦτα καὶ
» οἱ νόμοι δεδώκασιν αὐτῷ, καὶ ἡμεῖς οὐ-
» δένα ἄλλον ἠξιώσαμεν ταύτης τῆς δωρεᾶς.
» Οὐ γὰρ δήπου ζῶντες μὲν οὕτως ἂν
» ἐνεχειρήσαμεν αὐτῷ τὴν αἰτίαν, ὥστε
» περὶ τῶν ἡμετέρων κυριωτέραν εἶναι τὴν
» ἐκεινου διάνοιαν τῆς ἡμετέρας αὐτῶν· ἀπο-
» θνήσκοντες δὲ ἄλλους κληρονόμους ἐβου-
» λήθημεν αὐτῶν μᾶλλον, ἢ τῶν πάντων

(1) Cod. πότερον.

Si igitur accidisset ut Cleonymus viveret, nostra autem aut Adversariorum domus dominis orbaretur; considerate utrorum Cleonymus heres fieret. Æquum enim est bona illius ad eos devenire, a quibus item bona ille esset consecuturus. Itaque si Pherenicus aut aliquis eius fratrum extinctus esset, filii utique eorum, non Cleonymus, relictæ rei dominium invasissent. Contra si nos ea fata obivissemus, Cleonymus ex asse heres fuisset. Neque enim nobis aut liberi sunt aut alii propinqui: ille autem genere proximus et usu præ omnibus familiaris: quare et leges hereditatem eidem adiudicassent: immo nos ipsi neminem alium eiusmodi largitate donandum censuissemus. Neque enim viventes quidem ita Cleonymo rei nostræ rationes tradidissemus, ut in negotiis agundis firmior eius esset sententia quam nostra; morientes autem alios heredes scribere maluissemus, quam omnium maxime

» οἰκειότατον. Ὥσθ' ἡμᾶς μὲν, ὦ Ἀθη-
» ναῖοι, καὶ ἐν τῷ δοῦναι καὶ ἐν τῷ λα-
» βεῖν οἰκείους ὄντας εὑρήσετε· τούτους
» δὲ νῦν μὲν ἀναισχυντοῦντας, καὶ τὴν
» οἰκειότητα καὶ τὴν ἀγχιστείαν λέγον-
» τας, ὅτι λήψεσθαί τι προσδοκῶσιν· ἐν
» δὲ τῷ δοῦναι, πολλοὺς ἂν καὶ συγ-
» γενεῖς καὶ φίλους ἐκείνου προείχοντο
» οἰκειοτέρους.

XXI. » Κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων,
» ὦ πάντας ὑμᾶς δεῖ προσέχειν τὸν νοῦν.
» Ὅσῳ γὰρ ἂν ταῦτα λέγοντες ἀποφήνωσι
» καὶ πειρῶνται πείθειν ὑμᾶς, ὡς ἐκεῖνος
» διέθετο ταύτας τὰς διαθήκας, καὶ οὐδὲ
» πώποτε αὐτῷ ὕστερον μετημέλησε, καὶ
» νῦν ἐβούλετο ἡμᾶς μὲν μηδὲν τῶν αὐτοῦ
» λαβεῖν, σφίσι δ' αὐτοῖς βεβαιῶσαι τὴν
» δωρεάν· καὶ ταῦτα πάντα λέγοντες καὶ
» διισχυριζόμενοι, μηδέτερον ἀποφήνωσι,
» μήθ' ὡς ἐγγυτέρω τῷ γένει προσήκουσι,
» μήθ' ὡς οἰκειότερον ἡμῶν πρὸς Κλεώνυμον
» διέκειντο· ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε, ὅτι ἐκείνου
» κατηγοροῦσιν, ἀλλ' οὐχ ὡς δίκαιον ἐστὶ

necessarium. Quare nos, o Athenienses, et in dando et in accipiendo propinquitatis rationem sequi deprehendetis: Adversarios autem nunc impudenter iactare necessitudinem et adfinitatem, quia aliquid accipere expectant; quum, si dandum foret, multos omnino et adfines et amicos Cleonymo præponerent uti propinquiores.

XXI. Omnium quæ diximus caput est, cui et vos omnes mentem advertere necesse est. Scilicet quanto magis Adversarii adseverant vobisque suadere conantur, Cleonymum et has reapse tabulas condidisse; neque deinceps pœnitentia ulla fuisse captum, nullamque partem bonorum suorum voluisse nos adsequi, sed donationem ipsis confirmare studuisse; hæc inquam omnia cum dicunt et argumentis comprobant, et nihilo tamen magis ostendunt se Cleonymo vel genere propiores, quam nos, vel benevolentia familiariores; vos reputate, Cleonymum ab ipsis accusari,

» τὸ πρᾶγμα διδάσκουσιν ὑμᾶς. Ὥσθ' ὑμεῖς » ει (1) τοῖς τούτων λόγοις πιστεύητε, οὐ » τούτους προσήκει ποιῆσαι τῶν ἐκείνου κλη- » ρονόμους, ἀλλὰ παράνοιαν Κλεωνύμου (2) » καταγινώσκειν. Ὅταν δὲ τοῖς ἡμετέροις, » ἐκεῖνόν τε νομίζειν ὀρθῶς βεβουλεῦσθαι, » λῦσαι τὰς διαθήκας βουλόμενον· ἡμᾶς τε » μὴ συκοφαντεῖν, ἀλλὰ δικαίως τούτων » ἀμφισβητεῖν. Ἔπειτα, ὦ ἄνδρες, ἐνθυ- » μεῖσθε, ὅτι οὐχ οἷόν τε ὑμῖν ἐστι κατὰ » τοὺς τούτων λόγους γνῶναι περὶ αὐτῶν. » Πάντων γὰρ ἂν εἴη δεινότατον, εἰ τῶν » ἀντιδίκων γινωσκόντων ἡμᾶς δίκαιον εἶναι » τὸ μέρος αὐτῶν λαβεῖν, ἅπαντ' αὐτοὺς » ἔχειν ψηφίσεσθε· καὶ τούτους μὲν ἡγή- » σεσθε χρῆναι πλείω λαβεῖν, ὧν αὐτοὶ » σφᾶς αὐτοὺς ἠξίωσαν· ἡμᾶς δὲ μηδὲ τούτων » ἀξιώσετε, ὧν οἱ ἀντίδικοι συγχωροῦσιν » ἡμῖν.

---

(1) **Εἰ abest a Codice.**

non rei æquitatem vos edoceri. Ut si eorum orationi crederetis, non eis Cleonymi hereditatem decerni, sed Cleonymi vesaniam damnari a vobis oporteret. Secus, si nostræ orationi fidem adiungatis, sequitur ut illum existimetis recte deliberasse cum antiquare tabulas voluit; nos autem non calumniosam causam agere, sed iure hæc bona iudicio persequi. Ad extremum memineritis, o Viri, fieri non posse, ut suffragia pro Adversariis nostris feratis, si vel ipsorum orationi mentem advertatis. Multo enim iniquissimum esset, si quum Adversarii non detrectent hereditatem nobiscum communicare, vos illis universam adiudicaretis: et iisdem plura tribueretis quam ipsi sibi vindicant; nos autem ne ea quidem parte dignos censeretis, quam ultro Adversarii concedunt.

(2) Cod. Κλεώνυμον.

ISAEI

ORATIONIS

DE MENECLIS HEREDITATE

VARIAE LECTIONES

EX CODICE AMBROSIANO

Deperdita diu Isæi Oratio de Meneclis hereditate *edita demum Londini est, ut monui in Præfatione (pag. 8.). Eadem porro cum paucis emendationibus et aliquot notis recusa est Gœttingæ anno MDCCLXXXVIII. (Biblioth. der alten Litteratur und Kunst Part. 3. p. 1.). Denique et vir perdoctus Io. Conradus Orellius hoc Isæi Scriptum cum perpetuis animadversionibus nuper adiunxit Orationi Isocratis* de Permutatione *Tiguri anno MDCCCXIV. Ego tres prædictas Editiones cum Ambrosiano Codice contuli, uberemque variarum lectionum segetem deprehendi, quam si publici iuris facerem, speravi me bene de futuris Isæi editoribus meriturum. Ad versus autem designandos utor Editione novissima Tigurina.*

Cap.	v.	*Editio Tigurina anni MDCCCXIV.*	*Codex Ambrosianus.*
I.	10.	Τῷ ποιησαμένῳ με καὶ ἐμαυτῷ	Τῷ ποιησαμένῳ καὶ εμαυτῷ
	15.	Δέομαι δ' ὑμῶν	Δέομαι ὑμῶν

Cap.	v.		
II.	4	Τέτταρες	Τέσσαρες
	13.	Τήν τε φιλίαν τοῦ πατρὸς	Τήν τε φιλίαν τὴν τοῦ πατρὸς
	15.	Εἰδότες, ὅτι ὁ πατὴρ οὐδενὶ ἂν ἔδωκεν ἥδιον	Εἰδότες οὐδενὶ ἂν ἥδιον ἔδωκεν
	20.	Ὁ Μενεκλῆς	*Omittitur in Codice*
III.	7.	Εἶχε Μενεκλῆς	Εἶχεν ὁ Μενεκλῆς
	8.	Δευτέρῳ μηνὶ	Μηνὶ δευτέρῳ
	12.	Ἀπολαῦσαι, ἄπαιδα καταστῆναι συγκαταγηράσασαν αὐτῷ· ἱκανὸς etc.	Ἀπολαῦσαι· ἱκανὸς, *omissis intermediis*
	15.	Ἀπεβάλετο	Ἀπεβάλλετο
	16.	Μισῶν τινα, ἱκετεύει αὐτῷ.	Μισῶν, ἱκετεύει αὐτὸν
	21.	Ποιήσειν	Ποιῆσαι
	23	Σφητίῳ	Σφηττίῳ
	27	Παρ' ἐκεῖνον	Παρ' ἐκείνου
IV.	9.	Εὕρισκεν	Εὑρίσκομεν
	12.	Οὕτως αὐτῷ ἡ τύχη συνέβη	Οὕτως ἡ τύχη συνέβη
	14.	Ὅθεν, φησὶ, καὶ παῖδας ἐβουλήθην	Ὅθεν καὶ φύσει παῖδας ἐβουλήθη
	17.	Καὶ ὁ ἀδελφὸς ἀκούσας ταῦτα	Καὶ ὁ ἀδελφὸς ὁ ἐμὸς ἀκούσας ταῦτα
	21.	Θεραπεύσοντος	*Confirmat emendationem Codex Ambrosianus*
	22.	Οὖν ἔφη συμβαίνειν	Οὖν συμβαίνειν
V.	2.	Βούλομαι	Βούλεται, *deterius*
		Τὸν νόμον ἀνάγνωθι	Τὸν νόμον αὐτὸν ἀνάγνωθι

Cap.	v.		
V.	3	Τὰ ἑαυτοῦ	Τὰ αὐτοῦ
	6	Μόνην	Μόνον
	10	Τῶν νόμων αὐτῷ	Αὐτῷ τῶν νόμων
	22	Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ	Ἐν τῷ τούτῳ χρόνῳ
	26.	Ποιήσεως ὑμῖν τοὺς	Ποιήσεως τοὺς
	29.	Ὑμῖν ἀναγνώσεται	Ἡμῖν ἀναγνώσεται
	31.	Καὶ τὸν νόμον	Καὶ νόμον
VI.	2.	Ὁ νόμος αὐτὸς δηλοῖ	Ὁ νόμος ὑμῖν δηλοῖ
	3.	Καὶ οἱ δημόται	*Abest a Codice.*
	12.	Πατέρα περὶ υἱέος	Πατέρα ὄντα περὶ υἱέος
	16.	Ἅπαντας	Ἅπαντα
VII.	3.	Ὑμῖν ῥᾴδιον	Ῥᾴδιον ὑμῖν
	7.	Πεισθεὶς τὸν υἱὸν ἐποιεῖτο	Πεισθεὶς ἐμὲ ἐποιήσατο
	12.	Δεύτερον δὲ, διὰ	Δεύτερον διὰ
		Ἐνῆγεν *habent paulo inferius Editiones Londin. et Gœtting. sed Tigurinus Editor locum imprudens prætermisit.*	Ἐνῆγον
	19.	τούτου πυθέσθαι	τοῦτο πυθέσθαι
	21.	Πότερα	Πότερον
	25.	Αὐτῷ οὐδεὶς	Οὐδεὶς αὐτῷ
	32.	Ἦν γὰρ οὐδεὶς	Ἦν οὐδεὶς
VIII.	6.	Ὄντι ἄπαιδι	Ἄπαιδι ὄντι
	8.	Καλῶς	Καλὸς
	11.	Τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν	Τὸν ἀδελφὸν τὸν αὐτοῦ
	12.	Τοῖς οὐ γένει	Τοῖς οὐδὲν γένει
	14.	Αὐτὸν, τὶ δὴ πότ᾽ ἂν	Αὐτὸν, πότ᾽ ἂν

Cap.	v.		
VIII.	15.	Αὐτὴν τύχην ἐκείνῳ	Αὐτὴν ἐκείνῳ τύχην
	24.	Πολλῷ μᾶλλον τοῦτον παραφρονεῖν	Πολλῷ τοῦτον παραφρονεῖν μᾶλλον
	26.	Τοῖς τε γὰρ νόμοις καὶ δικαίοις	Τοῖς γὰρ δικαίοις καὶ τοῖς νόμοις
	28.	Αὐτῷ τὸν νόμον	Αὐτῷ μὲν τὸν νόμον
IX.	1.	Εἶτα νῦνι διὰ τί	Εἶτα διὰ τί
	4.	Ὡς ἐγὼ	Εἰ ἐγὼ
	7.	Χωρίον, ἢ συνοικίαν, ἢ οἰκίαν	*Absunt a Codice verba* ἢ συνοικίαν
	11.	Ζῶντος ἐκείνου	Ἐκείνου ζῶντος
	17.	Ὅτι ἐμὲ	Διότι ἐμὲ
	24.	ᾧ ἠμφισβήτησεν	Οὐκ ἠμφισβήτησεν *mendose, ut videtur.*
X.	2.	Εἶπε τις	Τὶς εἶπε
	6.	Ἡμῖν, εἰ μὴ ἐπιτρέποιμεν	Ἡμῖν ἐπιτρέποιμεν
	19.	Ἠνάγκασαν ἡμᾶς	Ἡμᾶς ἠνάγκασαν
	26.	Ἄπαιδα βουλόμενοι	Βουλόμενοι ἄπαιδα
	31.	Ἐπίλαβε	Ἐπίβαλε
XI.	4.	Ὁ θεῖος τοίνυν οὑτοσὶ	Ὁ θεῖος οὑτοσὶ
	7.	Ἐγὼ γὰρ	Ἐγὼ μὲν γὰρ
	12.	Ἐξερημώσων	Ἐξερημωθέντα
	14	Θυγάτηρ	Θεράπων
	15.	Παιδίῳ ἐθέμην τὸ ὄνομα τὸ ἐκείνου	Παιδὶ ἐθέμην τὸ ὄνομα ἐκείνου
	16.	Ὁ οἶκος αὐτοῦ	Ὁ οἶκος ἐκείνου
	25.	Καὶ τὰ τρίτα	*Confirmat lectionem codex Ambrosianus quam ipse Londinensis Editionis auctor*

Cap.	v.		*Tyrwhittus manu sua adscripsit Exemplo quod misit ad Wyttenbachium* (1).
XII.	1	Ἐποιήσατό με	*Abest a Codice.*
	3	Καὶ αὐτοὺς μάρτυρας	Καὶ αὐτοὺς τούτους μάρτυρας
	9	Ἐγενετο	Ἐγεγένετο
	10	Τοῦ Μενεκλέους	Τῶν Μενεκλέους
	16	Ὑμῖν ἅπασι	Ἅπασιν ὑμῖν
	18	Ὅτι ὁ Μενεκλῆς οὐ παρεφρόνει	Ὅτι Μενεκλῆς οὐ παραφρονεῖ
XIII.	6.	Δεινὸν τὸ πρᾶγμα	Δεινὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα
	11.	Υἱὸς ὢν ἐκείνου	Υἱὸς ἐκείνου
	18.	Ταῦτ' ἔστι	Ταῦτά ἐστι
	19.	Ἀγωνίζεσθαι τὸν ἀγῶνα τοῦτον	Τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἀγωνίζεσθαι
	23.	Τὰ λυποῦντά με	Με τὰ λυποῦντα
XIV.	2.	Ἀποψηφίσασθαι	Ἀποψηφίσαι
	6.	Την ποίησιν γεγενημένην, ἀλλ' ἔργῳ	Ἀλλ' ἔργῳ τὴν ποίησιν γενομένην
	14.	Ποιεῖν	Ποιεῖ
	19.	Ἀλλὰ ἀφαιρεῖται τὰς τιμὰς τὰς ἐκείνου	Ἀλλὰ ἀφαιρεῖται τὰς εκείνου, *omisso* τὰς τιμάς.
	23.	Ἀφέλησθέ μου	Ἀφέλεσθέ με
	24.	Ἐστὶν	Ἔσται
	26.	Βοηθήσατε καὶ ἡμὶν καὶ εκείνῳ	Βοηθήσατε ἐμοὶ καὶ ἐκείνῳ
	30.	Τοῦ νόμου	Τῶν τε νόμων
		Καὶ εἰρημένων ὑπὲρ τοῦ πράγματος	Καὶ τῶν ἐχρημένων δι' αὐτοῦ πράγματος

(1) Wittenbachius *Biblioth. critic.* T. 3. part. 2. p. 135.

VITAE ISAEI

VARIAE ALIQUOT LECTIONES

Editio Reiskiana Tom. 7. p. 301 - 302.	*Codex Ambrosianus*
Ἄρδυος	Λυδύος
Ἐν τοῖς Βίοις τῶν σοφιστῶν οὐ πάντων	Ἐν τῷ βίῳ τῶν σοφιστῶν οὐ πάντως
Ἀμέλει οὖν	Ἀμέλει γοῦν
Πάνυ ἐζήλωσεν	Πάνυ ἀκριβῶς ἐζήλωσεν
Ὅτι ἡ Λυσίου	Ὅτι ἡ μὲν Λυσίου
Εὑρήσομεν τοιαύτην διαφορὰν	Ταύτην εὑρήσομεν διαφορὰν
Παρὰ Λυσίᾳ μὲν οὐ πολλὴν τέχνην	Παρὰ Λυσίᾳ οὐ πολλὴν τὴν τέχνην
Αὕτη γὰρ ἦν	Αὕτη δὲ ἦν

ORATIONIS ANDOCIDIS

ADVERSUS ALCIBIADEM

LACUNA EXPLETUR

Editio Reiskiana Tom. 4. p. 132 - 133.	*Codex Ambrosianus.*
Ἐμὲ μὲν τοίνυν ἐξελάσαντες... τοὺς ἀσελγεστέρους νομιμωτέρους ποιήσετε.	Ἐμὲ μὲν τοίνυν ἐξελάσαντες, τοὺς βελτίστους περιδεεῖς καταστήσετε· τοῦτον δὲ κολάσαντες τοὺς ἀσελγεστέρους νομιμωτέρους ποιήσετε.

EMENDANDA

P. 54. v. 1. visum erat legendum αἷς pro οἷς, et hoc postremum in erratis numerandum. Sed iam placet retinuisse οἷς Quare nec interpretamur *pro qua nos iudicio certamus*, sed *aeque ac ii quibuscum iudicio certamus.*

Digitized by Google